

Εσωσε τους χιμπατζήδες γιατί αγαπούσε τον άνθρωπο...

► Της **ΝΟΡΑΣ ΡΑΛΛΗ**
n.ralli@efsyn.gr

Η αίθουσα του Μεγάρου Μουσικής την προηγούμενη Πέμπτη ήταν κατάμεστη και αυτό τη χαροποίησε ιδιαίτερα. Εξάλλου, η διεθνώς αναγνωρισμένη πρωτευοντολόγος και ανθρωπολόγος Τζέιν Γκούντολ, ίνδαλμα επιστημοσύνης και γενναιοτήτας για πολλές γενιές (η ίδια είναι 82 ετών), ταξιδεύει 300 μέρες τον χρόνο μόνο και μόνο για να μεταδώσει μέσα από τον λόγο και τα βιώματά της το εξής μεγαλειώδες μήνυμα: Αν δεν βοηθήσουμε τον άνθρωπο, δεν μπορούμε να βοηθήσουμε ούτε τη φύση ούτε τα ζώα.

Η Τζέιν Γκούντολ ήταν μόλις 27 ετών, όταν απέδειξε έπειτα από πολύμηνη έρευνα στην Αφρική και υπό την καθοδήγηση του σπουδαίου παλαιoανθρωπολόγου

Η Τζέιν με τον Urubara, το 1996

Η 82χρονη πρωτευοντολόγος και ανθρωπολόγος Τζέιν Γκούντολ, που τη δεκαετία του '60 άλλαξε με τις έρευνές της όλα όσα ξέραμε για αυτούς τους «συγγενείς» μας, βρέθηκε στη χώρα μας και μίλησε για τη ζωή και το έργο της

Λούις Λίκι (με εξαιρετικές έρευνες επάνω στον ανθρώπινο εγκέφαλο), πως οι χιμπατζήδες δεν διαφέρουν πολύ από τον άνθρωπο, καθώς έχουν την ικανότητα να δημιουργούν και να χρησιμοποιούν εργαλεία. Μέχρι τότε (δεκαετία του '60), καθώς δεν υπήρχε ακόμη η πληροφορία πως άνθρωπος και χιμπατζής έχουν 98,6% κοινό DNA, σε όλα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα τα πρωτεύοντα αυτά θηλαστικά αντιμετωπιζόταν ως «αντικείμενα», χωρίς προσωπικότητα και ειδικές ικανότητες και χρησιμοποιούνταν συνεχώς σε πειράματα, χωρίς κανένα όριο.

Ανατροπή

Όταν η Γκούντολ απέδειξε το αντίθετο (είδε έναν χιμπατζή να βγάζει τα φύλλα από ένα κλαρί, το οποίο χρησιμοποίησε ως εργαλείο για να βρει τροφή), ο καθηγητής Λίκι της είπε: «Αν ισχύουν τα όσα λες, ή θα πρέπει να δώσουμε έναν νέο ορισμό για τον άνθρωπο ή θα πρέπει να πούμε ότι ο χιμπατζής είναι άνθρωπος!». Τόσο αξιοπερίεργη η αποκάλυψη τότε μία τέτοια ανακάλυψη. Η πρωτοπόρος αυτή μελέτη της πάνω στη συμπεριφορά των χιμπατζήδων συνεχίστηκε για χρόνια (π.χ. απέδειξε πως ο χιμπατζής έως τα 5 του μαθαίνει ακριβώς όπως το μικρό παιδί έως την ίδια

ηλικία) και τάρaxε τα νερά της παγκόσμιας επιστημονικής κοινότητας.

Η Γκούντολ, νέα και γυναίκα και χωρίς πτυχίο, κατόρθωσε να πάρει αμέσως διδακτορικό και να αναδειχτεί ως μία από τις πλέον εμβληματικές προσωπικότητες. Από τότε έχει λάβει δεκάδες διεθνείς διακρίσεις (Dame, Πρέσβειρα Ειρήνης των Ηνωμένων Εθνών κ.ά.). Οι έρευνές της συνεχίστηκαν για δεκαετίες, ωστόσο οι δικές της αποφάσεις διαφοροποιήθηκαν κατά πολύ από της φίλης της, Νταϊάν Φόσσεϊ (σ.σ. γνωστή απ' την ταινία «Γορίλλες στην Ομίχλη»), η οποία έκανε παρόμοιες έρευνες με τους γορίλλες, βρήκε όμως τραγικό θάνατο από τους λαθροθήρες: «Σε αντίθεση με την Νταϊάν, προσωπικά αποφάσισα να μη θέσω τον ντόπιο πληθυσμό, ακόμη και τους κυνηγούς ζώων, απέναντι στις προσπάθειές μας. Πολύ γρήγορα κατάλαβα πως η φτώχεια και η άγνοια έστρεφαν τους ντόπιους προς την αποψίλωση των δασών και το παράνομο κυνήγι χιμπατζήδων και όχι μόνο. Με κύρια όπλα μου δύο απολύτως επιστημονικά εφόδια, τη θέληση και την αγάπη (όχι μόνο για το αντικείμενο μελέτης, αλλά και για τον ίδιο τον άνθρωπο), κινήθηκα με τον μόνο τρόπο που είχα μάθει να λειτουργώ: τον επιστημονικό. Αν ήθελα να προστατεύσω τους αγαπημένους μου

Το βιβλίο της Τζέιν Γκούντολ, που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη (που συνδιοργάνωσαν την ομιλία της στο Μέγαρο Μουσικής)

χιμπατζήδες, έπρεπε να βοηθήσω πρώτα απ' όλα τον άνθρωπο. Ετσι δημιουργήθηκε το Ινστιτούτο Τζέιν Γκούντολ (Jane Goodall Institute-JGI), που ενισχύει τη διάθεση των ατόμων να βελτιώσουν το περιβάλλον όλων των έμβιων όντων».

Πράγματι, η Γκούντολ κατόρθωσε να στρέψει τους ντόπιους πληθυσμούς της Αφρικής (κυρίως στην περιοχή του Γκόμπε) προς έναν πιο φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο ζωής, αλλά και πιο προσοδοφόρο. Στην ομάδα της εντάχθηκαν πρώην λαθροθήρες που συμμετείχαν ενεργά στις επιστημονικές έρευνες, ακόμη κι αν δεν είχαν καν στοιχειώδη μόρφωση. «Αυτό είναι το καλό με την τεχνολογία. Υπάρχουν αναλφάβητοι συνεργάτες μας, που μπορούν να χειριστούν υπολογιστικά εργαλεία και να μεταφέρουν δεδομένα. Είναι τόσο περήφανοι όταν τα κάνουν!» μας είπε.

Ωστόσο, ούτε το Ινστιτούτο Τζέιν Γκούντολ ήταν αρκετό. Συνεχίζει, μien, τις επιστημονικές της μελέτες και παράλληλα καινοτομεί στον τομέα της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των τοπικών πληθυσμών, ωστόσο κάποια στιγμή η Γκούντολ θέλησε να εξασφαλίσει και το μέλλον. Το μέλλον όσων αγαπούσε: του πλανήτη, των ζώων και των ανθρώπων πάνω σ αυτόν. Κατάλαβε πως μόνο αν βοηθηθούν οι νέες γενιές, μπορεί οι μελλοντικοί «ηγέτες» να διαμορφώσουν μια διαφορετική, πιο φιλική στον άνθρωπο και τον πλανήτη πραγματικότητα. Ετσι, το 1991 δημιούργησε το πρόγραμμα «Roots & Shoots» («Ρίζες και Βλαστοί»), μέσα από το οποίο νέοι από όλο τον κόσμο ενθαρρύνονται να γίνουν «ηγέτες αλλαγής», με στόχο ένα καλύτερο μέλλον για το περιβάλλον και τον άνθρωπο. Περισσότερες από 150.000 ομάδες παιδιών και νέων δραστηριοποιούνται σήμερα σε όλο τον κόσμο. Πριν από λίγες εβδομάδες, το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε και στην Ελλάδα (δείτε σχετικά: fb: Roots&Shoots Greece και <http://rootsandshoots.gr>).

Πού ελπίζει

«Εχω πέντε λόγους για να ελπίζω: τα προγράμματα νέων που αναπτύσσουμε ανά τον κόσμο, το μεγαλείο του ανθρώπινου μυαλού, την ικανότητα της φύσης να αναγεννάται, την ορθή χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και το άπιστευτο ανθρώπινο πνεύμα: ο άνθρωπος μπορεί να κατακτήσει το αδύνατο!», δήλωσε συγκινημένη. Εχοντας την ευκαιρία να τη γνωρίσουμε από κοντά, καταλάβαμε ξεκάθαρα όχι μόνο γιατί η Τζέιν Γκούντολ αναγνωρίζεται ως μία από τις πιο σημαντικές γυναίκες επιστήμονες του 20ού αι., που με τη δράση της έχει προσφέρει πολλά στη διεθνή κοινότητα, αλλά και γιατί αυτή η γεμάτη ενέργεια γυναίκα κατόρθωσε το ακατόρθωτο: να αλλάξει τόσο τα επιστημονικά στερεότυπα όσο και τη ζωή εκατοντάδων ανθρώπων και ζώων. Και συνεχίζει.

Κατόρθωσε να στρέψει τους ντόπιους πληθυσμούς της Αφρικής (κυρίως στην περιοχή του Γκόμπε) προς έναν πιο φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο ζωής. Στην ομάδα της εντάχθηκαν πρώην λαθροθήρες (!), που συμμετείχαν ενεργά στις επιστημονικές έρευνες ακόμη κι αν δεν είχαν καν στοιχειώδη μόρφωση